

— *Dramai bemutató a noviszádi rádióban* —

A noviszádi rádió drámai együttese február huszonnyolcadikán Lányi István rendezésében Tennessee Williams „Macska az izzó bádogtetőn” című hangjátékát mutatta be.

Működése óta a drámai együttes több szép sikert aratott már, s a szuboticaí színészekkel együtt, akik szintén szerepelnek a rádió-drámai műsorában, nagyban hozzájárultak, hogy az irodalomkedvelő közönség körében népszerűvé váljanak a rádió szokásos csütörtök esti műsorai.

A klasszikusoktól kezdve megszólalnak ebben a műsorban a drámai irodalom legmodernebb alkotói is. Így a „Hamlet” mellett megtaláljuk a rádió-dráma műsorában Terence Rattigen, Arthur Miller színműveit, és a napokban hallottuk Tennessee Williams drámáját is. Ha csak ezt néznénk, ha csak a sokoldalúság szempontjait figyelnénk már akkor is érthetetlennek tűnne, hogy a rádió drámai bemutatóival részletesebben, tudományosabban alig foglalkozik valaki. Sőt. Mondjuk meg: szinte senki.

A sajtó bejelenti a készülő darabokat, esetleg ismertetést is ad róluk, azonban az előadás után a műsor sikerével vagy hibáival mintha senki sem foglalkozna szívesen. A szuboticaí, topolyai vagy noviszádi színházak bemutatóival, azok ismertetésével és értékelésével, hol egyik, hol másik lapunk hasábjain találkozunk. Miért kivétel a rádió?

Nehéz erre feleletet adni, hiszen alig van színház, amelyiknek nagyobb közönsége lenne, alig van előadás, amelyiket olcsóbban és kényelmesebben — nem végezhetnénk, de végighallgathatnánk.

A színdarab igazi értékét, teljes nagyságát nem akkor kapjuk meg, ha elolvassuk, hanem ha színpadon, a színpad között színészek tolmácsolásában látjuk a darabot. Csak így teljes az író mondanivalója...

A rádiónál sajátos körülményeket, feltételeket kell figyelembe venni. A mozgás, a színpadi játék, a mimika és a színpadok itt úgy szólván teljesen elvesztik jelentőségüket.

Egyedül a hang dominál.

A színész csupán a hang segítségével törekszik visszaadni az író mondanivalóját. Ez a helyzet különös nehézségek elé állítja a színészeket és a rendezőt egyaránt. Mivel a kifejezési eszközök korlátozódnak, a megmaradtakat kell jobban elmélyíteni, ügyesebben kihasználni.

Persze, hogy ez mennyire sikerül, az nemcsak a színésztől és nemcsak a rendezőtől függ. Eppen a sajátos körülmények miatt, nem lehet minden színművet rádión előadni. Az előadás sikere nagyban függ az átiró munkájától is. A fordítás és rádióra alkalmazás nem kis, nem könnyű munka. Németh P. István — aki Tennessee Williams szövegét vitte rádióra — jól megoldotta feladatát. Mielőtt tehát a színészek játékára vagy a rendező munkájára térnénk, neki jár a dicséret.

Mert most szót kaphat a dicséret is.

Többek szerint, „Macska az izzó bádogtetőn” a rádió egyik legjobb hangjátékai közé tartozik.

Németh sikeresen, finom érzékkel és alapos hozzáértéssel mentette át magyarrá a szerző nem könnyen fordítható, lírai tömörségű szövegét. Így az író gondolatoktól és a cselekvéstől terhes mondatai a színészek színvonalas tolmácsolásában állandó feszültséget vittek az előadásba. Egy percig sem lankadhatott a hallgatók figyelme. A szövegnek jóformán minden része egyformán érdekes és fontos volt.

A darabban végig nehéz, fojtó légkör uralkodik. Nem találunk itt egy pozitív alakot sem. A pénz, a kereset utáni örült hajsza mindenkit megfertőz. Mindenki beteg. Mindenki szeret, de betegesen szeret. Margaret, a női főszereplő ideges, riadt félelemmel ragaszkodik Brikkhez. Vonzalmának vagyoni, örökösödési okai vannak. Brikknek talán beteges, rendellenes viszonya van egy férfivel, ezért nem lesz tőle Margaretnek gyermeke s ezért fél ez, hogy a rákbeteg nagyapa, nem rájuk hanem a sokgyerekes Guperre hagyja hatalmas vagyonát.

Nagymama is nagyon szereti gyermekét, és a rákbeteg nagyapa is, de persze mindketten betegen, mert mindannyiukat megfertőzi a legellenállhatatlanabb szomj, a haszonvágy.

Margaret, a női főszereplő személyét R. Fazekas Piri alakította, a nála megszokott biztossággal. Mélyen beleélte magát Margaret szerepébe, és — ami talán a legfontosabb — az-átélésből származó érzelmi akcentusokat hangszínének ügyes alkalmazásával vissza is tudta adni. Hangjából kiértékeltük nemcsak az örökségért körömszakadtáig harcoló embert, hanem a fáradság, a megtörtenség szélén álló nőt, asszonyt is akinek már nehéz harcolnia, de régi jó életmódjából szivárgó emlékei még erőt adnak neki, hogy küzdjön az elvesztett, asszonyhoz méltó sorsért. A közönség Boross Istvánt — aki Brikk szerepében játszott — talán inkább mint énekest ismeri. Tennessee Williams színművében ő is javát adta színési képességeinek. Kimérten és jó mértékérzettel tolmácsolta a Margaret idegességével szemben hidegen, józanul, fegyelmezetten viselkedő Brikket, akin egyetlen ideg sem rándult meg és akin soha egy izom sem feszül.

Apó szerepében Remete Károlyjal találkoztunk. Hangjával ő is hű tükrözője volt a már szinte a sírból visszajövő, de még mindig erélyeskedő a halálban és betegségben nehezen hívő nagyapának. Megemlíthetjük még, hogy Remete mindjobban elmélyül szerepeiben.

De nem lenne igazságos, ha csak róluk szólnánk. Az előadás sikeréhez a kisebb szerepekben éppúgy hozzájárultak Gombos Péter, Gerich Endre és a többiek is.

A rendező Lányi István már többször bebizonyította tagadhatatlan képességét. Ez alkalommal is biztos kézzel nyúlt a darabhoz, látszik, hogy alaposan kidolgozta magának az író elgondolásait, elmélyült a darabban és ingadozás nélkül fogott hozzá az egyes személyek megformálásához. Nemcsak a rendező tehetsége, hanem tudása, képzettsége is nagy szerepet játszott itt az egyes helyzetek drámaj összejöttközéseinek megoldásában. Lányi most is megmutatta, hogy képes összetett, nehéz feladatoknak a megoldására.

Végül meg a hangfelvevő Kis Bélát is meg kell dicsérnünk. A jó, tiszta felvételek nemcsak szakmai tudást és gyakorlatot, hanem intellektuális műveltséget, irodalmi jártasságot is követelnek.

A szakember helyett inkább az érdeklődő szolt hozzá ehhez a problémához és egyúttal ehhez az előadáshoz. Éppen ezért nem vitathatatlan értékelés akar ez az írás lenni. De a problémán, — amit elindítottunk, — talán mégis érdemes lenne elgondolkoznunk. Vagy még többet is tenni...